

Boj Nuvak

Malo drugačen frejm

Frejm, okvir, slika, podoba, ujeti čas. Stanovski kolegi so v tej rubriki o frejmu napisali že marsikatero zanimivo zgodbo. Ker so me pred kratkim povabili v *Združenje filmskih snemalcev* (ZFS) in ker se mi je ob tej priliki ponudila priložnost, se mi je zdelo lepo, da tudi sam delim svoj najljubši frejm. Seveda sem želel biti pri tem kreativen, zato sem pripravil nekaj drugačnega.

Kot ljubitelj filma, umetnosti, umetnostne zgodovine in likovne teorije se zadnje čase navdušujem nad t. i. pasliko. Leksikon likovne teorije pravi, da je paslika (*afterimage*) transoptični vtis, ki nastane kot zapozneli učinek slike na mrežnici po predhodnem dolgem fiksiranju nekega dražljajskega vzorca. Podoba, ki sem jo izbral, ni dejanska podoba iz filma, ampak gre za negativno sliko pravega frejma. Če želite videti pravo podobo iz filma, se morate ob sliki nekoliko pomuditi. Podobo iz filma boste namreč videli le za kratek hip, kot pasliko, kot bežen privid, ki ga lahko z zavestjo le za kratek hip razberete iz svetlobne sledi in ki se na svetli površini v istem trenutku razblini. Gre namreč za vizualni eksperiment. Če boste sliko gledali petnajst sekund in okvir nato hitro prekrili z belim papirjem, boste za hip zagledali pasliko pravega frejma. Za čim boljšo izvedbo predlagam, da na sliki ves čas gledate v eno točko, ki jo določite sredi oči. Lahko se zgodi, da vam eksperiment ne bo uspel v prvem poskusu; morda boste morali za ustrezen rezultat postopek nekajkrat ponoviti. Zna pa se vam zgoditi, da boste ob uspelem poskusu želeli izkušnjo ponoviti, ker vas bo zanimalo, kdo je oseba na sliki in kaj vse še lahko s slike razberete.

Podoba, ki sem jo izbral, je iz celovečernega filma **Ptičar** (2022). Ko sva se z režiserjem Robertom Černelčem pogovarjala o filmu, sem večkrat premišljeval o eni od njegovih misli. Če namreč gledalcem ponudiš premalo informacij, filma ne bodo razumeli; če jim ponudiš preveč informacij, se bodo ob filmu dolgočasil; če pa jim ponudiš ravno prav informacij, potem film postane neke vrste uganka. Prav zaradi te misli, ki je ostala z mano, sem pripravil negativni frejm, da boste primorani pravo podobo odkriti preko uganke.

Ptičar je zgodba o Ivu, preprodajalcu ptičev. Med kupovanjem starejše družinske hiše mu nenadoma umre žena Ana, skladateljica, ki ob stoletnici prvenca Ericha von Stroheima, **Slepi soprogi** (*Blind Husbands*, 1919), pripravlja partituro za ta nemi film. Von Stroheim je v svojih filmih pogosto prikazoval motiv ptic. Podoba, ki sem jo izbral, je vzeta iz sredine filma, ko skrbnica hiše iz ene v drugo kletko spusti rumeno ptico. Trenutek, ko skrbnica pogleda proti nam, je na velikem platnu res mogočen, ker se zdi, kakor da nas skozi okvir filmske projekcije pogleda obraz velikanske osebe. In če se v tem trenutku ustavimo in si predstavljamo, da je okvir filmske projekcije reža v temno sobo kinodvorane, to pomeni, da v tem trenutku nismo samo mi tisti, ki gledamo film, ampak postanemo hkrati tisti, ki smo gledani – gleda nas oseba iz filma. Skrbnica nato počasi odpre vrata kletke in skozi režo, skozi katero nas je pred tem pogledala, med nas spusti ptico.

Vedno znova sem fasciniran nad močjo montaže, kjer film pravzaprav nastane. Film se rodi, ko v filmske posnetke ujeti čas montažno oblikujemo, zgodi pa se šele v gledalcu, ki montažno pripoved ponovno sestavi v pomensko celoto. Vendar se zdi, da se je v montažni pripovedi oblikovala precej jasna paradigma, po kateri posamezne posnetke zlagamo v večje enote ter s skupki večjih enot sestavimo celoto filma. Po tej paradigmi režiserji po vsem svetu ustvarjajo najrazličnejše uspešnice.

V filmski industriji seveda poznamo tudi odstopanja od ustaljene paradigme, tako da je tudi znotraj teh filmov mogoče zaznati zametke drugačnega filma. Nekatere filme, ki se od te paradigme oddaljijo, imenujemo poetični filmi. Dolgo nisem razumel, zakaj me privlačijo. Ampak zdi se mi, kakor da bi želeli ti filmi čas oblikovati na drugačen način, kakor da bi želeli kot kiparji preoblikovati filmsko materijo časa. In pri filmih, ki jim to uspe, se zdi, kakor da čas postane gostejši in da teče počasneje in bolj glasno.

V življenju sem precej pozno spoznal, da umetnost zelo pogosto povezujem z drugačnostjo. Mislil sem, da gre za drugačnost, ki izvira od zunaj, zato sem se navduševal nad estetiko grdega. Ampak zdaj spoznavam, da je izvir te drugačnosti pravzaprav v meni in da izvira iz drugačnosti, ki me ves čas spremlja in ki jo nosim s seboj. Vesel sem, da sem sodeloval pri tako drugačnem filmu, kot je **Ptičar**. Pa tudi pri drugih filmih, ki so bili vsi na neki način drugačni. Zdaj, ko to vem, si želim, da bi postal ta izvir še močnejši vrelec ustvarjalnosti. Vesel pa sem tudi, da sem nekaj svoje drugačnosti na tem mestu lahko delil z vami.

Rubrika nastaja v sodelovanju z **Združenjem filmskih snemalcev (ZFS)**.